books2ebooks.eu

Branting, Agnes

Om kyrklig textil konst. [Föredrag hållet i Svenska slöjdföreningen.].

Stockholm
1894.

e-böcker från ditt bibliotek av
eBooks on Demand

digitaliserad av
Kungliga Biblioteket
National Library of Sweden

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via http://books2ebooks.eulla boken.

- http://search.books2ebooks.eu/

BRANTING

Fk. K.
Dekr.
(Bc)

Kungl. biblioteket
0 0000 000093794

Ex. A

Sk. K.
Dekor
(Bu)

OM

KYRKLIG TEXTIL KONST

FÖREDRAG

HÅLLET I SVENSKA SLÖJDFÖRENINGEN

AF

AGNES BRANTING

(Särtryck ur Meddelanden från Svenska Slöjdföreningen 1893.)

1894

Om kyrklig textil konst.

Af

Agnes Branting.

För kyrklig konst har icke saknats användning i Sverige under senare år. Nya kyrkor hafva byggts och gamla restaurerats. Kyrkornas inre har dervid prydts på mångahanda sätt, men fastän man i de flesta fall följt äldre förebilder, har man hittills allt för mycket försummat att åter införa en konstart, som i äldre tider spelat en vigtig roll vid gudstjensten och som mer än mycket annat förmår göra den högtidlig — jag menar den kyrkliga *textila* konsten. Man kan nästan säga, att denna är utdöd, ty under 1700-talet upphörde den att vara kyrklig, under 1800-talet att vara konst.

Huru är det beställdt med de textila föremålen i våra kyrkor? Litet hvar skall helt visst vid närmare eftertanke erkänna, att dermed är det illa beställdt. De flesta kyrkor ega blott en enda altarbeklädnad, som ofta sitter fastspikad vid altaret. Den är vanligen af svart kläde eller sammet, som af ålder blifvit brunt eller grått, och orneringen utgöres af en kalk, ett par korsade palmqvistar eller i bästa fall ett kors. — Den hvita linneduken, som främst af allt borde finnas, saknas ibland alldeles, eller ock är den i ett bedröfligt skick, ofta både trasig och smutsig. Med öfriga paramenter förhåller det sig på liknande sätt.

Det vore emellertid orätt att säga, att intet blifvit gjordt för att åstadkomma en utan tvifvel lika önskvärd som väl behöflig förändring till det bättre i här ifrågavarande afseende. Bland annat existera sedan flere år paramentföreningar, nämligen en här i Stockholm i Diakonissanstalten vid Ersta, en i Göteborg samt dessutom Handarbetets vän-

KONGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

ner. Dessa alla hafva under årens lopp utöfvat en ganska omfattande verksamhet, de hafva till många kyrkor både i Stockholm och i landsorten lemnat paramenter, hvilka visa att saken allvarligt behandlats. Handarbetets vänner, hvilkas verksamhet jag närmast känner, hafva härför offrat mycken tid och kraft samt vid behof alltid erhållit ett välvilligt stöd af konstvetenskapens målsmän i vårt land. För att saken vidare skulle bringas fram, blef jag förra sommaren af Styrelsen för Handarbetets vänner satt i tillfälle att tillsammans med fröken M. Rohtlieb göra en studieresa i Tyskland med särskild uppgift att i detta stora protestantiska land taga närmare kännedom om de riktningar, som inom paramentföreningarna der göra sig gällande. Efterföljande lilla uppsats afser nu närmast att framlägga några resultat af denna resa, men ville på samma gång gerna söka att i sin mån bidraga till sitt ämnes utredning och måhända dymedelst äfven till att i något vidare kretsar sprida det redan vaknande intresset för den kyrkliga textila konstens återupplifvande och vidare utveckling i vårt land.

Sommaren 1892 var en särdeles lämplig tid för en studieresa i här ofvan angifna syfte. På våren hade nämligen i Berlins Kunstgewerbemuseum anordnats en stor utställning af modern kyrklig textil konst, både protestantisk och katolsk. Detta var första gången den protestantiska kyrkliga konsten i vidsträcktare betydelse uppträdde i täflan på en utställning. Vårt ämne var alltså en fråga för dagen. I Berlin fingo vi de bästa underrättelser om hvilka paramentföreningar voro mest värda ett besök. Dessa voro — (hvilket bekräftats af vår egen erfarenhet) — Neuendettelsau i Bayern, Marienberg vid Helmstedt i provinsen Sachsen, Henriettenstift i Hannover samt Ludwigslust i Mecklenburg.

Redan på 1850-talet försökte prestmännen W. Löhe i Neuendettelsau och M. Meurer i Callenberg i Sachsen att åstadkomma en värdigare beklädnad för det evangeliska altaret. De funno villiga arbeterskor framför allt i den af Löhe stiftade diakonissanstalten i Neuendettelsau. En mönsterritare funno de snart öfver hela landet spridda paramentföreningarna i Eugen Beck i Herrnhut. Denne tecknare, som

ännu egnar hela sin tid åt detta värf, har utarbetat sig en egen stil, ett slags moderniserad gotik. Det för honom betecknande är, att han anser hvarje arbete böra hafva symbolisk betydelse, ej blott i sin helhet, utan äfven i hvarje detalj. Hans kompositioner äro derför i sin tankegång ofta mycket intressanta, men de sakna, i följd af en viss bristande kunskap om ornamentikens lagar, sammanhållning och konstnärlig fulländning. — Hans teckning verkar enligt vår uppfattning svag och slapp. Årligen utarbetar han öfver hundra paramenter, men nekas kan ej, att af denna mångfald blir enformighet en allt för naturlig följd, och hans arbeten mötte äfven ur nyss nämnda synpunkter en temligen sträng kritik på utställningen i Berlin. Den evangeliska paramentiken står dock i stor skuld till honom, då han varit en af dess banbrytare. På hans äldre vänner verkade derför den hårda kritiken ganska nedslående, hvilket vi hade tillfälle höra i Neuendettelsau, der man visste, af hvilket stort värde hans arbete dock varit.

Neuendettelsau är nu en af Tysklands största diakonissanstalter och utvecklar som sådan en storartad verksamhet, hvarjemte äfven som nämnts paramentrörelsen derifrån utgått. Diakonisskyrkan i Neuendettelsau och dess liturgi göra ett särdeles anslående och stämningsfullt intryck. Dess egna paramenter, fullständiga i de fem liturgiska färgerna, äro kanske de mest framstående i Tyskland. Broderierna äro utförda efter Becks teckningar af det dyrbaraste material på präktiga sidenbrokader från Giani i Wien i applikation och schattersöm samt ej i den för Beck vanliga kontursömmen. Kompositionen är figural. — För julen finnes ett särskildt antependium af hvitt siden, hvars midtfigur utgöres af Maria med barnet. Dessa samtliga paramenter äro arbetade med en genomgående konstnärlighet, som ger dem en kraftfullare prägel än Becks öfriga arbeten. Hade dessa broderier varit utstälda i Berlin, hade omdömet om Beck helt visst utfallit väsentligen annorlunda. Arbetet är i hufvudsak utfördt af en ung diakonissa, »Schwester Jenny», hvars naturliga konstnärlighet och älskliga väsen gjorde henne till en högst ovanlig personlighet. Hennes lärarinna i broderikonst var den gamla »Schwester Sara», som kallades »den tyska paramentikens moder».

Paramentföreningen i *Ludwigslust* arbetar uteslutande efter Becks anordningar. I Slottskyrkan och i dômen i Schwerin finnas de dyrbaraste paramenter, som från denna förening utgått.

Paramentföreningen i klostret *Marienberg* vid Helmstedt deremot stod på väg att öfvergifva Becks ledning och använde hans mönster endast, som det tycktes, för enklare uppgifter. Ledarinnorna, sjelfva lefvande i ett mycket intressant romanskt kloster och möjligen påverkade af denna stämningsfulla omgifning, uppställa nu högre konstnärliga fordringar, och som deras »Frau Domina» äfven förvaltar en sannskyldig skatt af gamla broderier och väfnader, bland annat flere antependier från medeltiden, är ett besök hos dem högligen att rekommendera.

Under vägen mötte oss här och hvar paramenter, som genom sin teckning hade en särskildt tilltalande verkan på oss. Då vi frågade efter tecknaren, fingo vi alltid svaret: Baurath Hase i Hannover. I denna stad väntade vi derför att få se mycket af intresse, hvilket äfven blef fallet. Hannover eger flere nya kyrkor, hvilka alla äro rikt textilt utrustade. Såväl Hase som andra arkitekter hade härtill lemnat teckningar. Enligt vår åsigt voro de af Hase komponerade broderierna de mest framstående. Hase lär i särskildt hög grad egnat sig åt liturgiska studier och synes dessutom mer än de andra förstå den textila teknikens kraf, hvilket äfven gör att hans arbeten nått en större fulländning. Samtliga paramenter voro tillverkade i *Henriettenstift* i Hannover. Vid de flesta arbeten tycktes den principen göra sig gällande att använda heraldiska färger så starka, att de nästan frapperade. Förutom vanliga figurala framställningar, såsom Christus, apostlarne, evangelisterna m. fl., förekommo som hufvudmotiv på antependier andra för nutiden ovanliga, såsom Noas ark och skeppet, båda symboliserande kyrkan.

Jag har nu, fast i ofullständiga drag, sökt redogöra för de vigtigaste af mig kända platser, hvarest man sträfvar för höjandet af textil konst för den evangeliska kyrkans behof. Jag skulle nu vilja vidröra de allmänna principer, som der göra sig gällande, och hvilka Handarbetets vänner och i de flesta fall de svenska paramentföreningarna söka följa. Dessa principer stödja sig på gammal kristlig sed.

Det är den kristna idén, som genom konsten skall frambäras, och om än konsten under olika tider finner olika uttryck, så är dock grundidén alltid densamma. Då för oss den kyrkliga konsten, åtminstone den textila, länge varit död, böra vi söka göra oss förtrogna med äldre tiders religiösa och konstnärliga uppfattning, och vi skola finna de skönaste uttrycksmedel och former för kristen tro. Att vi dessutom i äldre tiders konst hafva mycket att lära i flere hänseenden, icke minst ur teknisk synpunkt, är ju allmänt kändt.

I vår protestantiska kyrka finnes blott ett altare. Finnas flere, som fallet stundom verkligen är till och med hos oss, äro dessa rester från den katolska tiden, stå qvar som historiska minnen och användas ej. Altaret betyder för oss i främsta rummet *Herrens bord.* Samma betydelse hade det under den första kristna tiden. Det var bordet, från hvilket nattvarden utdelades, och ansågs som en bild af det bord, vid hvilket nattvarden instiftades. De kristna började snart att vid martyrernas grafvar fira gudstjenster, grafkamrarne inreddes till kapell, altaret bildades genom att öfver grafven lägga en bordskifva. Härifrån uppstod sedermera bruket att bygga altare öfver helgonens grafvar och att innesluta reliker i altaret. I de flesta kyrkor byggdes flere altare, som hvart och ett blef invigdt till något helgons ära. En af de reformer Luther vidtog var att återföra bruket af endast ett altare, och detta skulle som sagdt beteckna Herrens bord. Såsom sådant bör det framför allt vara dukadt. Skifvan bör vara klädd med en hvit duk, och denna bör vara af linne. Hvilken form och ornering denna duk bör hafva, är beroende af altarets form och öfriga klädnad. Altaret var i början en stenskifva, som hvilade på kolonner eller på en murad stenfot. Denna senare var ofta så enkel, att det blef nödvändigt skyla densamma; detta skedde stundom med en lös träskifva, klädd med metall, som sattes framför altaret, s. k. *antemensale,* stundom med ett stycke tyg, som hängdes framför, s. k. *antependium.* Antependiet var ofta orneradt med rika broderier. Flere exempel härpå från medeltiden finnas ännu i behåll. Så finnes i Statens historiska museum härstädes ett sådant från 1100-talet, hvilket fordom tillhört Biskopskulla kyrka i Upland. Det framställer

scener ur bibliska historien, och broderiet är utfördt i guld med detta märkliga stygn, som från äldre tid kallas »opus anglicanum», antagligen den mödosammaste af alla textila tekniker och så till vida bäst vittnande om, hvilka offer i forna tider gjordes för kyrkans prydande. Att hållbarheten af denna sömnadsart är stor, bevisas af att flere dylika arbeten t. o. m. af ännu äldre datum än nyss nämnda antependium finnas i behåll. Bland de praktfullaste må nämnas kejsar Henrik II:s och kejsarinnan Kunigundas mantlar i dômen i Bamberg, hvilka helt och hållet äro höljda af ornament i sådan söm.

Antependiets form och ornering hafva naturligvis undergått många vexlingar. Ibland betäcker det endast altarets framsida och är då antependium i egentligaste mening, men det kan äfven betäcka altarets sidor. Dessa äro dock sällan så rikt broderade som framsidan.

Den hvita linneduken, som kallas *palla,* faller i stället ofta ned öfver sidorna och synes framtill endast genom en fåll eller smal spets. Den hvita linneduken bör ej läggas direkt på altarskifvan, vare sig denna är af sten eller trä, utan bör ett underlag af tjockare tyg, helst af groft lärft, alltid finnas.

Hos oss, der altaret på afstånd aldrig synes i sin helhet, utan skäres af genom altarringens linier, är mycket lämpligt att som bård upptill anbringa det rikaste broderiet. Detta kan antingen ske genom att med en rikt broderad bård eller spets pryda den hvita linneduken eller ock genom en af linneduken oberoende i färger ornerad bård. En sådan bård kallas *aurifrisia* eller *praetexta* och användes fordom för att skyla de hakar, hvarpå antependiet fasthäktades vid altaret. Praetextan, som i sist nämnda form fästes vid ett stycke groft lärft, underlaget för den hvita linneduken, bör nedtill afslutas med ett fransliknande band, som förmildrar kantens hårdhet. Vill man i sammanhang med en dylik praetexta kläda hela altaret, så fästes som ofvan nämndes en bonad under densamma. Särdeles lämpliga till sådana bonader äro sammets- och sidenbrokadväfnader med passande mönster. Brokadväfnader för kyrkligt bruk tillverkas nu mer på flere ställen, hufvudsakligen i Krefeld. På Berlinerutställningen voro dessa textilalster från Krefeld bland de mest framstående utställningsföremålen. Domkapitolar Schnütgen i Köln, som

är framstående vetenskapsman och samlare, har mycket egnat sig åt utvecklingen af denna konstart, hvilken i katolska kyrkor finner användning hufvudsakligen för de presterliga drägterna. Genom honom bereddes oss tillfälle att just i Krefeld och äfven i Kevelaer se det bästa som i den vägen åstadkommits. Man har upptagit gamla mönster och med en beundransvärd skicklighet öfvervunnit de största tekniska svårigheter. Originalen, som i samlingar ofta visas, äro mest dessa granatäppelmönster, som förskrifva sig från 1400-talet, de präktigaste från Venedig och Burgund. Sådana ovanligt väl bibehållna i form af messdrägter sågo vi i Xanten.

Låtom oss nu återgå till altaret. Är detta i sig sjelf tillräckligt rikt orneradt med skulptur, mosaik eller på annat sätt, så är det naturligtvis ej nödvändigt att kläda det med någon bonad, ehuru en särskild skrud för de stora festerna är särdeles önskvärd. Denna bör dock i rikedom och prakt öfverträffa altarets egen utstyrsel, medan vid sorgegudstjenster altaret bör vara höljdt i svart. En form af altarbeklädnad, som på senare tider börjat användas, består af ett broderi, som hänges midt på altaret, men är så smalt, att det blott täcker ungefär $^1/_3$ af altarets framsida. I Tyskland kallas detta för *Altarstreifen*. Det är en modern uppfinning, som lär hafva kommit till af sparsamhetsskäl. Från konstnärlig synpunkt har denna form af altarbeklädnad svårt att försvara sin plats. Det enda sätt, hvarpå jag skulle kunna tänka mig att den finge en i någon mån motiverad och berättigad användning, vore om altarets sidopartier vore något framåtskjutande, så att broderiet blefve infattadt som i en ram. Arrangementet såge då åtminstone mera afsigtligt och mera vårdadt ut. Nu händer det stundom, att detta altarband fästes vid altarbordets inre kant och ligger ofvanpå den hvita duken, tjenande sålunda som underlag för böckerna, samt derefter faller ned framför altaret. Om altarskifvan har ett starkt språng, kan man då lätt förstå, huru fult saken ter sig sedd från sidan. Är broderiet tunnt, kan det till och med blifva fladdrande. En annan metod, som med rätta klandrats, är att spänna antependiet på ram. Detta bruk började allmänt på 1600-talet och har fortgått intill våra dagar. Den s. k. praetextan fastsyddes vid den undre bonaden

och alltsammans spändes på en ram och sattes framför altaret. Visserligen är detta ett godt sätt att skydda ett ömtåligt broderi, men antependiet förlorar sin ursprungliga textila karaktär, hvadan till och med namnet icke längre blir fullt egentligt. Detta förfaringssätt bör således bestämdt motarbetas.

Innanför altarringen leder ett fotsteg, *podeum*, upp till altaret. Detta podeum bör klädas med en matta — öfverst på podeum närmast altaret finnes hos oss vanligen en pall, hvars storlek och form mången gång verkar mycket störande för kompositionen af antependiet. Jag tror det vara lyckligast för antependiet, då pallen har samma längd som altaret. Den bör naturligtvis klädas med hänsyn till antependiet, dock aldrig med samma ornering, utan en underordnad. I Tyskland användes ej pall, utan små lösa dynor. Likaledes förekommer der sällan sluten altarring, utan altaret står framifrån sedt öppet och fritt.

Koret ligger i allmänhet ett par trappsteg högre än den öfriga kyrkan, och det är då vackert, om hela koret är klädt med en matta. Att i koret, då dess form så tillåter, i st. f. verkliga bonader och tapeter pryda väggarna med målningar, hvilkas motiv äro textila, är ju ganska naturligt, isynnerhet sedt ur ekonomisk synpunkt, men det borde ej alldeles utestänga bruket att åtminstone vid festdagar i våra större kyrkor hänga upp verkliga bonader. De rikaste skatter för detta ändamål från medeltiden och renässansen finnas qvar. Särskildt intressanta sådana sågo vi på vår resa i somras i dômen i Halberstadt, i slottskyrkan i Qvedlinburg och i kyrkan S:t Viktor i Xanten. De båda först nämnda äro bland de konstvetenskapligt märkligaste textilföremål som existera. Bonaden i Halberstadt förskrifver sig från 1100-talet, kanske från 1000-talet, och består af två delar, hvardera omkring aderton meter lång och en meter hög. Den framställer scener ur bibliska historien, är utförd i haute-lisseväfnad, och färgerna äro ännu i full kraft. Bonaden i Qvedlinburg anses vara något yngre, den lär vara förfärdigad af en abbedissa derstädes, framställer ett klassiskt ämne och är utförd i ett slags trensad flossaväfnad. Den tredje bonaden deremot är ett renässansens mästerverk i haute-lisseväfnad, signeradt 1520, och fyller nästan hela koret i Xanten.

Då nattvardsgång firas, lägges på den hvita duken på altaret ytterligare en hvit mindre linneduk; denna kallas *corporale*. Härpå ställas sedan nattvardskärlen. Öfver dessa lägges en duk, som kallas *velum*. Stundom lägges äfven en särskild duk öfver kalken, kallad *palla*. Hos oss finnes alltid en sluten altarring; den bör klädas i samma liturgiska färg som öfriga paramenter. Vid nattvardsgång bredes öfver den en hvit linneduk. Hvita linnedukar till aftorkande af kalken höra äfven till nattvardsdukarne. Till altaret hör utom ofvan nämnda delar äfven en eller, om de tjenstförrättande presterna äro två, tvenne bokdynor, *pulvinaria,* på hvilka böckerna läggas. Äfven på predikstolen bör finnas ett underlag för böckerna. Detta har vanligen formen af ett täcke, som då ligger ofvanpå bokställningen och faller ned öfver predikstolskanten. Är bokstödet rikt skulpteradt, bör endast skifvan täckas.

Då dopfunt finnes, bör den vara betäckt, hvilket sker ibland medels ett lock af trä eller metall, eljes af ett täcke. Hit höra äfven dophanddukar.

Vi hafva förut nämnt de liturgiska färgerna. Dessa äro fem. Reglerna för dem förskrifva sig från den äldre medeltiden. De äro gemensamma för den protestantiska och katolska kyrkan. I den protestantiska kyrkan äro de nu allmänt antagna af alla dem, som sysselsätta sig med paramentik. De hafva en särskildt vacker och tilltalande betydelse, i det de beteckna de olika tiderna af kyrkoåret. Att genast vid inträdet i kyrkan genom färgen påminnas om hvilken högtid som firas bör ju stämma till andakt. Färgerna äro: hvitt, rödt, grönt, violett och svart. *Hvitt,* den himmelska härlighetens och renhetens färg, användes under de stora Christusfesterna såsom jul, trettondagen och påsken samt Christi himmelsfärdsdag. *Rödt,* kärlekens och blodets färg, under pingst och på martyrernas dag. *Grönt,* hoppets färg, under veckorna efter trettondagen samt hela trefaldighetstiden. *Violett,* botfärdighetens färg, under advent och fastlag. *Svart,* sorgens färg, endast under långfredagen samt vid sorgegudstjenster. Det är naturligtvis blott rikare kyrkor som kunna förskaffa sig fullständiga paramenter i dessa fem färger. Rödt eller hvitt, grönt och

svart borde enligt min åsigt helst finnas. Som ornering har alltid varit brukligt att använda flere färger. Bottenfärgen bör emellertid råda och räknas som hufvudfärg. Den röda skruden broderas ofta särdeles rikt i flere färger. Guld ornerar bäst rödt, hvitt och grönt. Silfver deremot violett och svart, ibland äfven hvitt.

Jemte färgerna böra äfven mönstren hafva symbolisk betydelse. Vid anordning af parament bör noga eftertänkas hufvudfärgens betydelse i sammanhang med mönstrets. Vi kunna framställa såväl direkta scener ur bibliska historien som derur härledda liknelser och bilder. Den kristna symboliken se vi redan i katakombernas målningar rikt utvecklad, vi se deri genomgående idén om frälsningen och uppståndelsen. Några af de mest förekommande symboler, som der och annorstädes möta oss, torde här böra nämnas. Korset, minnet af Christi lidande, är den mest kända symbolen för kristen tro. Christus symboliseras genom sitt s. k. monogram, genom lammet, såväl det lidande som det triumferande; vi se honom äfven som den gode herden och i många andra bilder. I förbindelsen med Guds majestät stå ofta bokstäfverna Alfa och Omega, hvilka äfven förekomma sjelfständiga. Menniskan, lejonet, oxen och örnen symbolisera de fyra evangelisterna. Den törstande hjorten föreställer den efter Gud längtande själen, regnbågen den gudomliga nåden. Växtmotiv finnas många; vi nämna blott axet och drufvan, symboliserande brödet och vinet, liljan som betyder oskuld och själsrenhet, rosen kärlek och tystlåtenhet, den fembladiga rosen såsom symbol af Christi fem sår, törnet af lidandet genom synden, tisteln har samma betydelse.

Den vigtigaste princip som alla, hvilka arbeta på detta område, böra vara genomträngda af, är den att kompositionen framför allt skall bära en religiös prägel, och att konsten blott är ett medel att uttrycka den religiösa idén. För att ernå detta mål uppoffras på många håll t. o. m. all tanke på stilsammanhang mellan det som skall prydas och det som pryder. Samtliga paramenter böra dock med sin omgifning bilda ett harmoniskt helt. Kyrkans arkitektur bör således äfven noga studeras, och med hänsyn härtill bör kompositionen ske Någon slafvisk kopiering af samma stil är naturligtvis ej nödvändig, utan tvärt

om vore lyckligt om kompositörens sjelfständiga uppfattning och konstnärliga individualitet kunde göra sig gällande utan att komma i strid med den historiska stilens fordringar.

Som jag nyss nämnt, böra paramenterna frambära en religiös idé. Att således som motiv för orneringen använda vapen, gifvarnes namn, årtal m. m. är alldeles oriktigt. Dessa saker, som för det historiska intresset dock hafva stort värde, böra finnas, men placeras i liten form på en afvigsida eller på ett annat obemärkt ställe.

En för vårt ämne vigtig fråga är denna: Från hvilken plats i kyrkan skall man beräkna, att paramenternas ornering företrädesvis skall göra sig gällande? Becks åsigt är här vid lag, att altarets prydnad är till endast för dem som träda fram för altaret. Det ornamentala intrycket af hans kompositioner försvinner också i allmänhet vid minsta afstånd. De Hannoveranska arkitekterna beräkna deremot mycket stor distans. Nästan vid inträdet i kyrkan gjorde deras paramentornamentik sig gällande, och vid sjelfva altaret verkade formerna så stora att man nästan ryggade tillbaka; härtill bidrog i sin mån de starka färgerna, som förut omtalats. En teologie professor i Berlin uttalade med anledning af dervarande paramentutställning den åsigten, att hvarje ornament skulle kunna göra sig gällande sedt från alla kyrkans delar, — och ändå ansåg han bibelspråk som lämpliga motiv! — För min del anser jag, att man vid midten af kyrkan bör kunna uppfatta hufvudintrycket af hvad som framställes, men att man sedan, ju längre man kommer fram, skall kunna gradvis upptäcka rikare innehåll. Härtill bidrager i väsentlig mån ett rikt tekniskt utförande.

Hvad detta senare för öfrigt beträffar, är särdeles vigtigt att det sker så omsorgsfullt och gediget som möjligt. Likaledes böra endast goda, hållbara material dertill brukas, siden, silke och guld böra vara äkta. — Starka foder, helst af linne, böra användas. Antependium, bokdyna, kalkkläde, predikstolstäcke, dopfuntstäcke och altaringskläd-sel böra vara i samma liturgiska färg och delvis af samma stoff. Dock kunna de mindre paramenterna vara af dyrbarare stoff, såsom siden eller sammet, under det de större äro af kläde. Önskligt är dock att för våra stora kyrkor så mycket som möjligt kunna använda siden eller

sammet, åtminstone för den röda och hvita skruden. Linne skulle äfven rikt broderadt med fördel kunna användas till den senare. Kalkkläde och dopfuntstäcke göras ofta af linne och kunna då, i synnerhet om de äro broderade med hvitt, användas till alla skrudar. Svarta kalkkläden borde aldrig användas.

Med tillkomsten af dyrbara paramenter uppstår till sist en ny vigtig fråga, nämligen om bevarandet af desamma. Detta bör ske mycket omsorgsfullt. Vi se dock tyvärr allt för ofta, huru motsatsen inträffar. Särskilda paramentskåp böra finnas; dessa böra vara inrättade på någon fuktfri plats i kyrkan. Antependierna böra hänga äfven här, öfriga paramenter böra ligga i lådor.

Jag slutar här mitt anspråkslösa försök till en kortfattad redogörelse för den s. k. paramentikens vigtigaste föremål och ledande grundsatser. Måtte den kyrkliga textila konsten i vårt land snart blifva hvad den borde vara: ett väsentligt bidrag till en värdig form för gudstjenstens firande.

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1894.

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

e-böcker från ditt bibliotek av

eBooks on Demand

digitaliserad av

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden